

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Вх. № 181/к.о. 19/92
Дата 21 юли 1992 г.

**ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА КОНСТИТУЦИОННИЯ
СЪД НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Г-Н АСЕН МАНОВ**

**КОПИЕ : ПРЕЗИДЕНТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Г-Н ЖЕЛЮ ЖЕЛЕВ**

**ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ
Г-Н СТЕФАН САВОВ**

**ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА ПАРЛАМЕНТАРНИЯ
СЪЮЗ ЗА СОЦИАЛНА ДЕМОКРАЦИЯ
Г-ЖА НОРА АНАНИЕВА**

**ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА КОМИТЕТА ПО
ПРАВАТА НА ЧОВЕКА В БЪЛГАРИЯ
Г-Н ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ**

**ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА ПАРЛАМЕНТАРНАТА
АСАМБЛЕЯ НА СЪВЕТА НА ЕВРОПА
Г-Н МИГЕЛ МАРТИНЕС**

**ГЕНЕРАЛНИЯ СЕКРЕТАР НА
ИНТЕРПАРЛАМЕНТАРНИЯ СЪЮЗ
Г-Н ПИЕР КОРНИЙОН**

AMNESTY INTERNATIONAL

HELSINKI WATCH

*Г-н Ц. Стойков
по к.о. № 19/92 г.
21. юли 1992 г.*

На Ваш № 275/к.д.19/92 г. от 16 юли 1992 г.

Благодаря на Вас и във Ваше лице на Конституционния съд за предоставената ми възможност, в качеството на заинтересована страна, да представя пред съда писмени становища по конституционно дело № 19/1992 г. Ще направя това с готовност, тъй като намирам, че изходът от това дело има значение не само за мен, но преди всичко за утвърждаване принципите на парламентаризма и демократичното правосъдие в нашата държава.

2.

Що се отнася до въпроса за допустимостта на искането на 51 народни представители за установяване на противоконституционност на решението на Народното събрание от 7 юли т.г., с което бе дадено разрешение за възбуждането на наказателно преследване срещу мен и за задържането ми под стража, мисля, че не би следвало да съществуват никакви съмнения. Според Конституцията, чл. 149, алинеи 1 и 2, Конституционният съд "дава задължителни тълкувания" на основния закон и се произнася "по искане за установяване на противоконституционност на законите и другите актове на Народното събрание..." Според чл. 86, ал. 1 на Конституцията Народното събрание приема "закони, решения, декларации и обръщения". По силата на чл. 86 и чл. 88 от Конституцията решенията, декларациите и обръщенията са именно онези "други актове", по които Конституционният съд има правото да се произнася, ако е налице съответно искане за установяване на противоконституционност.

По този повод бих искал да отбележа също така, че според точния смисъл на конституционния текст, на контрол за конституционносъобразност подлежат всички актове на Народното събрание, без каквито и да било изключения. Това се отнася както за юридическите актове на НС – закони и решения, така и за неюридическите – декларации и обръщения.

Необходимо е да се има предвид, че в Конституцията не се прави абсолютно никакво разграничаване между отделни видове решения на Народното събрание, с което традиционно и при това без особен резултат се занимава конституционната теория. Няма никакво солидно основание, поради което отделна категория решения на НС да се изолират от останалите, да се подлагат на специален режим и да се изключват от обсега на контрола за конституционносъобразност.

Всички решения на НС, независимо от това дали се третираат като "индивидуални" или "общии" ненормативни актове, са достатъчно важни и съществени, за да бъдат контролирани от Конституционния съд. Това се отнася и за решенията на НС, вземани на основание чл. 70 от Конституцията, които засягат не само правата на отделни народни представители, но и интересите както на НС и отделни парламентарни фракции, така и на гласоподавателите. Не трябва да се

3.

забравя, че народните представители се избират, за да представляват и изразяват интересите не само на отделни групи граждани, но и на нацията като цяло (вж. чл. 67, ал. 1 на Конституцията). В този смисъл решението за снемане на депутатския имунитет на отделен народен представител не засяга само него, а много по-широк кръг от политически и правни субекти, накърнява се волеизявлението на гласоподавателите и в последна сметка – народния суверенитет.

Поради изложените по-горе съображения, считам, че съгласно буквата и духа на Конституцията решенията на Народното събрание, вземани въз основа на чл. 70 от Конституцията, на общо основание подлежат на контрол за конституционност от страна на Конституционния съд на Република България.

В своето искане от 9 юли т.г. 51 мои колеги са изложили обстойно правните аргументи, които дават основание да се поддържа тезата, че приетото с гласовете на парламентарното мнозинство решение на Народното събрание от 7 юли т.г. и произтичащите от това решение действия на Главна прокуратура спрямо мен са противоконституционни. Напълно съм съгласен с изложената правна аргументация. Намирам обаче за уместно да изложа в настоящите писмени съображения и някои заключения и изводи, които биха могли да улеснят Конституционния съд при вземането на едно справедливо и обективно решение по въпросното дело. Излагайки пред Вас тези заключения и изводи, се ръководя от разбирането, че едно противоконституционно решение на парламента има твърде сериозни практически последици за правилното прилагане на основния закон на републиката и за утвърждаване на законността. Ходът на събитията в моя случай показва, че такова решение поражда верига от противоконституционни и незаконни решения и действия на съдебните власти, които поставят под въпрос важни принципи на Конституцията и на правовата държава. Позволявам си по тази причина да изложа пред почитаемия Конституционен съд моите изводи и заключения, групирани в следните три раздела:

- възприетата от Народното събрание процедура за даване на разрешение за наказателно преследване на народен представител;
- искането на Главния прокурор пред Народното събрание и неговото постановление за предявяване на обвинение;

4.

- основанията за приложената спрямо мен мярка за неотклонение "задържане под стража".

I.

Въпросът за установяване противоконституционност на гласуваната от парламентарното мнозинство процедура за даване на разрешение за наказателно преследване на народен представител и за неговото задържане бе поставен своевременно на вниманието на Конституционния съд. Бих напомнил само, че тази процедура /новата редакция на чл. 100 от процедурния правилник на Народното събрание/ предвижда искането на Главния прокурор за такова разрешение да се поставя на гласуване по ускорен ред в срок от 48 часа от постъпването му, без Народното събрание да има възможността да проучи задълбочено основанията за подобно искане и да формира на тази основа собствено обективно становище. Процедурата не включва задължителното предварително разглеждане на мотивите и основанията на Главния прокурор в нарочна анкетна комисия или в специализирана постоянна комисия, каквато е практиката на демократичните парламенти. Тя не задължава Главния прокурор да представи доказателства за действително извършено от народния представител умишлено престъпление. И накрая, тази процедура въвежда в парламентарната практика възможността за фактическо суспендиране на пълномощията на народния представител чрез "отстраняването" му от заседанията на Народното събрание и неговите комисии от момента на вземане на решението, с което се дава съгласие за наказателно преследване. Тази процедурна разпоредба влиза в пряко противоречие с чл. 72 на Конституцията, в който са изброени хипотезите, при които могат да бъдат предсрочно прекратени пълномощията на народния представител, но не се предвижда възможност те да бъдат ограничавани или суспендирани под каквато и да било форма.

По тези съображения въпросната процедура беше оценена след нейното приемане като антидемократична и противоконституционна. Тя не само противоречи на прогласените с Конституцията основ-

5.

ни права на гражданите, в това число на презумпцията за невинност, залегнала в чл. 31, ал. 3 на основния закон. Тя представлява очевидно покушение срещу принципа на депутатския имунитет, залегнал в чл. 70 от Конституцията, тъй като създава възможност без доказателства, без обективно парламентарно проучване и без сериозно обсъждане да се предприемат репресивни действия срещу народен представител от другите власти или от заинтересовани политически сили. По този начин се изправяме пред реалната опасност да се поsegне върху независимостта и правата не само на отделния народен представител, но и на народното представителство като върховен изразител на народния суверенитет. Като имаме предвид многобройните прецеденти от нашата парламентарна история и остротата на сегашната политическа конфронтация в страната, трябва да приемем, че тази опасност съвсем не е въображаема.

Станалите в Народното събрание на 7 юли т.г. дебати по искането на Главния прокурор и начинът, по който беше взето неговото решение, напълно потвърждават изложените по-горе изводи и заключения. Парламентарното мнозинство даде ясни доказателства, че гласува за удовлетворяване искането на прокуратурата да се разреши наказателно преследване срещу мен и да бъда задържан под стража не защото са налице солидни правни и фактически основания за това, а защото иска да "накаже" и отстрани от обществения живот един политически опонент, да упражни открит и брутален натиск върху опозицията и да сплаши иначемислещите. Едно противоконституционно решение, каквото беше приemanето на въпросната "опростена" процедура, стана изходна точка за ново нарушение на Конституцията. С отправените към мен апели да докажа своята невинност в съда мнозинството показва, че няма намерение да зачита конституционния принцип, според който никой не може да се смята за виновен, докато неговата вина не се установи от съда. Давайки съгласие за моето задържане преди да има постановление на прокуратурата в този смисъл и преди да са му били представени /такива няма и до днес/ каквито и да било законови основания за прилагането на най-тежката мярка за неотклонение, парламентарното мнозинство демонстрира учудващо пренебрежение към изискванията на чл. 31, ал. 4 на Конституцията и разпоредбите на закона.

6.

II.

Това, че възприетата процедура за разглеждане на въпроси, свързани с прилагането на чл. 70 от Конституцията, отваря вратата за по-нататъшни нарушения на Конституцията и законите, се потвърждава от съдържанието на искането на Главния прокурор до Народното събрание /№ И-502 от 1 юли 1992 г./ и неговото постановление от 9 юли 1992 г. за привличането ми като обвиняем и задържането ми под стража.

Искането на Главния прокурор, което, предполагам, е на разположение на Конституционния съд, не съдържа никакви доказателства или правни аргументи, потвърждаващи моята виновност. Вместо доказателства, прокуратурата изброява решения на Министерския съвет или неговото Бюро, с които през периода 1986 - 1989 г. са били отпускани кредити или предоставяни помощи на отделни развиващи се страни. Главният прокурор не сочи никакви данни за моето персонално участие във вземането на тези решения, освен това, че съм ги бил подписвал като член на висшия колективен орган на изпълнителната власт през тези години. Той не е в състояние да посочи нито престъпен умисъл, нито доказателства за облагодетелствуване било от моя страна, или от страна на трети физически лица. Неговите доводи за понесени от държавата щети и за връзката на предоставените от България кредити и помощи на развиващите се страни чрез доставка на български стоки и услуги и нарастването на външната задлъжнялост на страната в конвертируема валута са недоказани и несъстоятелни.

Същото впечатление оставя и споменатото постановление на Главния прокурор. В нарушение на изричните разпоредби на чл. 207 от Наказателно-процесуалния кодекс, в него не се посочват никакви доказателства за извършено от мен престъпление, освен факта, че съм бил член на правителството и в това си качество съм участвувал при вземането на колективни решения за предоставяне на помощи на развиващи се страни. От запознаването, след задържането ми, със събраните досега от предварителното следствие материали по делото можах да установя, че други данни или доказателства, които биха потвърдили престъпен умисъл или виновно поведение от моя страна, в тях не се съдържат.

7.

Нещо повече. Главният прокурор, както и мнозинството в Народното събрание, са пренебрегнали изричните текстове на закона, които не дават възможност решения на Министерския съвет да се окачествяват като "длъжностно престъпление". Той не се е съобразил и с това, че текстовете на Наказателния кодекс, отнасящи се до случаите на длъжностно присвояване, върху които той гради обвинението си /чл.чл. 201, 202 и 203 от НК/, засягат престъпления, извършени от "длъжностни лица". Министерският съвет и неговите членове, когато действуват в това си качество, не са "длъжностни лица" по смисъла на чл. 93, т. 1 от НК, а "орган на власт" по смисъла на т. 2 на същия член.

Освен това, Главният прокурор не сочи никакви доводи, които биха позволили да се направи заключението, че, приемайки въпросните решения, Министерският съвет е нарушил своите конституционни функции или правомощия или се е отклонил от мандата, който му е бил гласуван от тогавашното Народно събрание.

Следователно прокуратурата не разполага с никакви правни или фактически аргументи, които биха й дали основание да твърди за извършено престъпление и да възбужда наказателно преследване. По същество Главният прокурор възбужда наказателно преследване не за извършено конкретно престъпление от конкретен извършител, а за политика, провеждана от висшия орган на изпълнителната власт в страната в рамките на неговите конституционни пълномощия и в съответствие със законите на страната. Тази политика отговаря изцяло на редица решения и резолюции на ООН и нейните специализирани организации, както и на разпоредбите на международни договори, по които българската държава е била и продължава да бъде страна.

Очевидно е, че искането на Главния прокурор не е мотивирано, т.е. то не съдържа фактически и правни основания, които да го обосновават. В този смисъл искането не отговаря на съществено-то изискване на чл. 100, ал. 3 на Правилника за организация и дейност на Народното събрание. В този си вид то не дава възможност на Народното събрание да направи преценка по твърденията на Главния прокурор, а на засегнатия народен представител – да упражни правото си на възражения по същество и защита.

8.

От казаното до тук може да се направи извода, че мнозинството в Народното събрание е дало разрешение да бъде възбудено срещу мен наказателно преследване и да бъда задържан под стража за несъществуващо престъпление, като е било водено от политически, а не от юридически мотиви. По този начин се обезсмисля депутатският имунитет като конституционна гаранция срещу фалшиви обвинения от страна на властите.

III.

При разглеждане на въпроса за конституционността на решенията на Народното събрание и на предприеманите спрямо мен мерки от страна на правосъдието заслужава да се разгледат и основанията за прилагането в случая на най-тежката мярка за неотклонение - "задържане под стража". Според чл. 30, ал. 2 на Конституцията "никой не може да бъде задържан... освен при условията и реда, определени със закон". Чл. 31, ал. 4 гласи, че "не се допускат ограничения на правата на обвиняемия, надхвърлящи необходимото за осъществяване на правосъдието". Твърдя, че в моя случай са нарушени и двете цитирани конституционни разпоредби, които имат непосредствено действие и би трябвало да се възприемат като задължителни от всички органи на власт в републиката. Освен това, решението на Народното събрание, с което се сменя имунитета, съдържа и разрешение за моето задържане под стража. В случая актът на Народното събрание нарушава принципа за разделение на властите, установен изрично в чл. 8 на Конституцията. На Народното събрание не е представено мотивирано постановление на Главна прокуратура, с което да се обоснове налагането на тази най-тежка мярка за неотклонение по чл. 152, ал. 1 на НПК и евентуално наличие на основания по ал. 2 на същия текст. Следователно, решението на законодателната власт предхожда и предопределя политически и правно последващия акт на Главния прокурор за задържане под стража. В случая освен разделението на властите е нарушен и принципът на личната неприкосновеност на гражданите, установен в член 30 на Конституцията. В ал. 2 на този член се препраща към специални закони, които уреждат възможността за задържане. Следователно, за вземане на решение

9.

на НС в този смисъл е необходимо преди това да е представено искане на Главна прокуратура, в което подробно да е обосновано наличието на основанията на чл. 152 на НПК, а парламентът би трябвало задължително да обсъди мотивите и да се произнесе по тях преди да вземе своето окончателно решение.

При налагането на тази мярка за неотклонение не са спазени "условията и реда" на приложимия закон - чл. чл. 147, 148 и 152 от Наказателно-процесуалния кодекс. Така например не са взети предвид данните и обстоятелствата, посочени в ал. 2 на чл. 147, според която прокуратурата е трябвало да се съобрази с моето здравословно състояние, семейно положение и с други данни за личността ми, в това число с факта, че съм доскорошен министър-председател и понастоящем народен представител. В постановлението не се посочват никакви мотиви за определената мярка, както изисква чл. 148, ал. 1 от НПК. Пренебрегната е и разпоредбата на член 152, ал. 2, която задължава прокуратурата да не прилага мярката "задържане под стража", ако няма опасност обвиняемият да се укрие или извърши друго престъпление. В своето постановление Главният прокурор не сочи никакви данни или доказателства, които биха му дали основания да предположи, че имам намерение да се укривя или извърша престъпление, което прави наложената от него мярка неоснователна и незаконна.

Опит да извади Главния прокурор от неудобното положение, в което сам се поставя, нарушавайки Конституцията и закона, прави състав от първо наказателно отделение на Върховния съд със своето определение от 13 юли т.г. по жалбата ми срещу наложената мярка. В това определение, което със сигурност ще остане в анализите на българското правораздаване като пример за гавра с правото и изискванията на професионалния дълг и гражданския морал, господа съдиите стигат до поразителния извод, че мярката трябвало да ми се наложи именно защото съм народен представител. Според тях в това си качество и като "представител на целия народ" е по-вероятно да осъществя хипотезата на чл. 152, ал. 2 /т.е. да се укривя или извърша престъпление/, отколкото обвиняем, който няма статут на народен представител.

10.

По-нататък господа съдиите твърдят, че самият факт на обжалване от моя страна на незаконните действия на Главна прокуратура и органите на изпълнителната власт за изземване на дипломатическия ми паспорт, притежаван от мен в качеството на народен представител, внасял "основателни съмнения дали няма да се предприемат от негова /сиреч от моя/ страна бъдещи действия по смисъла на член 152, ал. 2". В тази връзка бих искал да напомня, че Главният прокурор поиска от органите на изпълнителната власт да бъде иззет дипломатическия ми паспорт по силата на чл. 7, ал. 1, б. "г" от Закона за задграничните паспорти, която допуска подобно ограничаване в случаите, когато пътуването на дадено лице зад граница застрашава интересите на националната сигурност. Нито един от ангажираните в тази недостойна акция органи не е посочил по какъв начин моите пътувания зад граница застрашават националната ни сигурност. Оценявайки техните действия като незаконни и увреждащи моите чест и добро име, обжалвах тези действия чрез съда на основата на правата ми по Глава втора на Конституцията, Закона за административното производство и Закона за отговорността на държавата за вреди, причинени на граждани. На първото заседание във Върховния съд за обжалване на съответния административен акт се установи, че такъв няма. С други думи стана ясно, че предприетите по нареждане на Министъра на вътрешните работи мерки за изземване на дипломатическия ми паспорт и осуетяване на моето заминаване зад граница за участие в международна конференция не почиват върху правна основа и представляват откровен и брутален полицейски произвол. Именно този позорен за нашата държава епизод цитират господа съдиите като "доказателство" за намеренията ми да се укривя зад граница от българското правосъдие.

Според тази перверзна "логика" всеки гражданин, който би посмял да се възползува от правата си съгласно чл. 35 или чл. 45 на Конституцията, трябва да очаква само на това основание срещу него да бъде приложена най-тежката мярка за неотклонение в случай, че бъде привлечен като обвиняем.

В заключение съдиите от Върховния съд отново се връщат към своето откритие за особената заплаха, която представляват за обществото народните представители, като отбелязват, че "логическото и систематическото тълкуване" на законовите разпоредби нала-

11.

гало извода за обусловеност на приложената "квалифицирана" мярка от "особения статут на извършителя – субект на престъплението, имащ качеството на народен представител". Дори в най-мрачните епохи на нашата политическа история нито един официален орган на власт в България не си е позволявал да отправя подобно оскърбление към народния представител и народното представителство като цяло.

Солидарните и съгласувани действия на парламентарното мнозинство, Главна прокуратура и Върховният съд по въпроса за моето задържане представляват очевидни нарушения на духа и буквата на чл. 70, както и на чл. 30, ал. 2 и чл. 31, ал. 4 на Конституцията. След като тези действия и наложената мярка не са съобразени с "условията и реда", предвидени в закона, и определено надхвърлят "необходимото за осъществяване на правосъдието", става ясно, че те не целят да се гарантира "неотклонение" от наказателното производство. Тяхната цел, която впрочем се декларира от доста време твърде откровено от представители на управляващата политическа сила и намиращите се под нейно влияние средства за масова информация, е да zlepоставят и да репресират физически и психически политическия опонент. Следователно, по своята същност това е една противоконституционна и противоправна политическа репресия.

x
x x

Изложих тези съображения с надеждата, че те ще помогнат на Конституционния съд да вземе най-правилното решение по искането на 51 мои колеги от Народното събрание. Давам си сметка, че в настоящето изложение засягам и въпроси, които излизат в известен смисъл извън непосредствения предмет на Вашите предстоящи разисквания върху това искане. Струва ми се, обаче, че в случая е изключително важно не само да се установи, дали решението на Народното събрание от 7 юли т.г. противоречи на Конституцията. Важно е също така да се имат предвид вече настъпилите или вероятните последици на дадено противоконституционно решение за правилното прилагане на Конституцията от всички власти и граждани и за конституционния ред в страната. Именно в това е смисълът на съображенията, които представям, в качеството ми на заинтересована страна, на вниманието на Конституционния съд на Република България.

София, 18 юли 1992 г.

С уважение,

Андрей Луканов
народен представител